

5. Spykman N. (2004) *The Geography of Peace*, Papazisis Publications, Athens.
6. Varvarousis P. (2005) *Analysis of foreign policy*, Kardamitsa Publications, Athens 1995.

Танавський Ігор
Науковий керівник – к.г.н. Гулик С.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Будь-яке дослідження вимагає використання певних підходів і методів до вивчення того чи іншого об'єкта, що дає можливість дати йому об'єктивну різносторонню характеристику. Вивчення адміністративно-територіального устрою також повинно ґрунтуватись як на загальнонаукових, так і конкретно наукових (географічних) підходах і методах.

Важливим є діалектичний підхід, який виявляється в аналізі явищ і процесів у розвитку, єдності і взаємозв'язку з іншими явищами і процесами. Це дозволяє розглядати адміністративно-територіальний устрій як цілісну складну систему компонентів, що постійно розвивається в територіальному аспекті на основі своїх особливих закономірностей. Даний підхід вимагає також виявлення причинності розвитку, обумовленої взаємодією об'єктів і оцінку їх структури. Що являє собою систему взаємозв'язаних елементів, виявлених протиріччя і диспропорцій [5].

З діалектичним тісно пов'язаний історичний підхід, який означає, що об'єкти, особливо такі динамічні як економіко-географічні повинні розглядатися з наступних точок зору: а) їх внутрішньої структури як цілісної органічно взаємозв'язаної системи; б) процесу історичної зміни внутрішніх зв'язків; в) виявлення і вивчення якісних змін в їх структурі; г) виявлення і розкриття закономірностей розвитку. Історичний підхід до вивчення адміністративно-територіального устрою дає можливість простежити його історичні форми, процес їх складання і розвитку, спадкоємність формування АТО різного рангу тощо.

Головна теоритико-методологічна функція системного підходу – створення взаємозв'язаної системи понять і методів дослідження. Він передбачає цілісний підхід до об'єктів і предметів дослідження прогнозування, планування і конструювання. Системний підхід складається з аналізу і синтезу, тобто це шлях поділу складних об'єктів і явищ дійсності на підсистеми і наступне їх об'єднання, тобто синтез. Методично системне дослідження має такі етапи: 1) встановлення цілісності системи, її характеру; 2) структуризація системи; 3) параметризація і формалізація системи; 4) оптимізація.

Ще один важливий підхід – структурно-функціональний, який полягає у виділенні окремих структур (компонентної, територіальної, управлінської), що дозволяє всебічно вивчати складні суспільно-географічні об'єкти, їх функціональну структуру [5].

Нарешті, топологічний підхід, який націлює методи на виявлення найбільш істотних рис схожості або відмінності у економіко-географічній конкретиці, яка вивчається.

Перелічені наукові підходи лежать в основі конкретних методів дослідження, які використовуються для збору, систематизації і обробки матеріалу.

Серед основних методів збору матеріалу важливе місце займає аналіз документальних джерел. Джерелами для вивчення особливостей адміністративно-територіального устрою виступають певні наукові публікації, архівні матеріали, карти, статистичні публікації тощо.

Літературний метод дослідження (аналіз наукових публікацій) дає можливість прослідкувати сучасний стан і особливості формування адміністративно-територіального устрою в різні історичні періоди, вивчити спірні питання, розглянути і порівняти підходи різних авторів до того чи іншого питання.

Як джерела фактичних вступають архівні матеріали (метричні книги, матеріали розмежувань, дані переписів населення, певні законодавчі акти і ін.). Саме вони виступають документальною основою для теоретичних узагальнень стосовно адміністративно-територіального устрою певної території чи країни в цілому.

Ефективним методом дослідження є картографічний, що полягає у цілеспрямованому складанні і використанні картографічних творів у науковій і практичній діяльності. Картографічний метод дослідження включає різні прийоми аналізу та цілеспрямованого

використання картографічного зображення: візуальний аналіз і опис за картами, графічні побудови, картометричні, математичного моделювання та ін.

Аналіз статистичних матеріалів при вивченні адміністративно-територіального устрою має допоміжне значення. Використання цього методу дає можливість ширше висвітлити окремі питання (наприклад, дані про чисельність населення тих чи інших адміністративно-територіальних одиниць, його щільність і ін. допомагають при порівнянні цих одиниць, визначення якоїсь середньої величини і т. п.). Серед методів узагальнення статистичних даних, які можуть використовуватись при дослідженні адміністративно-територіального устрою, можна виділити наступні: 1) ґрунтування по відношенню до яких-небудь порогових значень; 2) використання типових числових значень для характеристики деяких «середніх» умов; 3) вимір відхилення нетипових числових значень з метою показу діапазону розподілу; 4) використання типових числових значень і відхилень для відображення загальної картини з допомогою однієї характеристики, яка вбирала б в себе як «середні» умови, так і розмір відхилення від них [4].

Цінну інформацію при дослідженні адміністративно-територіального устрою може дати використання математичних методів дослідження, зокрема теоретико-графове моделювання [3]. Теоретико-графові прийоми використовуються при дослідженні просторової організації економіко-географічних систем, зокрема мереж кордонів територіальних поділів, схем багатоступінчастої (ієрархічної) територіальної організації продуктивних сил і ін. За інформацією, закладеною в графах можна порівнювати фактичну мережу АТП з ідеальною гексагональною, визначати різні показники мережі (міри центральності, зв'язності, форми).

Традиційними методами теоретичних досліджень є логічні, серед яких вирізняють методи індукції, дедукції, абстрагування, ідеалізації та ін.

Важливим методом обробки інформації є порівняльно-географічний – зіставлення, порівнювання подібностей та відмінностей складу, структури, властивостей і станів аналогічних, розташованих поряд або віддалених у просторі і часі географічних об'єктів, на які впливають одні й ті ж фактори (діють з різною інтенсивністю) або різні фактори [3]. На основі цього методу можна порівнювати сучасний адміністративно-територіальний устрій України чи її частин з сусідніми державами, а завдяки історичному підходу можливе порівняння адміністративно-територіального устрою різних територій як в минулому, так і порівняння сучасного устрою з минулим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративно-територіальний устрій України: Історія та сучасність. – К.: Секретаріат КМ України, 2002. – 270 с.
2. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: політико-правові проблеми: Монографія / І. О. Кресіна, А. А. Коваленко, А. А. Вітман та ін. / За ред. І. О. Кресіної. – К.: Логос, 2009. – 480 с.
3. Дітчук І. На стику Галичини, Волині та Поділля (Історико-географічне дослідження формування адміністративної території Тернопільщини) // Історія української географії: Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – Випуск 13. – С. 62-75.
4. Захарченко А. Проблеми законодавчого забезпечення адміністративно-територіальної реформи в Україні [Електронний ресурс]. – www.laboratory.kiev.ua
5. Олуйко В. М. Адміністративно-територіальний устрій Поділля. Історія і сучасність / В. М. Олуйко, П. Я. Слободнюк, М. І. Баюк, В. А. Смолій (ред.). – Хмельницький, 2005. – 400 с.

Сембрат Сергій

Науковий керівник – к.г.н. Гулик С.

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За своєю суттю історико-географічне дослідження є передусім дослідженням писемних джерел як пам'яток культури, що відображали географічні реалії або стан географічної науки певного часу. В свою чергу, і писемні джерела минулих епох є одними із надзвичайно цінних пам'яток культури певних народів чи місцевостей поряд із такими пам'ятками як речові, лінгвістичні, фольклорні, іконічні тощо. Зрозуміло, що чим ближче до нашого часу, тим більше зростає роль саме писемних, а не інших джерел.